

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

55. Quod abusus Episcoporum procedendi ad bella in Gallia ortum
habuerit, ex Cardinali Baronio probatur. Ex p. 10. t. 2. r. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

RESOL. LIV.

*An liceat Episcopis esse Duces Supremos in aliquo Exercitu terrestri, vel maritimo?
Et an solo iure positivo vel etiam naturali interdicta sit Clericis militia?
Et explanantur gravissime poenae Clericis pugnantibus impositae.* Ex p. 6. tr. 4. Ref. 33.

Sup. hoc in §. 1. Negativè respondeo: quia Clericis prohibi-
tum est militare; sunt enim dicati Deo ser-
vire à qua professione militia multum reuocat. Item
Clerici sunt Christi ministri, ipsūque repraesentant,
qui proprium sanguinem pro aliorum salute effundit;
ergo non eis licebit alienum effundere.

Sup. hoc su- 2. Est tamen controuersia: an solo iure positivo,
pra in Ref. vel etiam naturali interdicta sit Clericis militia. Non
§. in princi- desunt ex recentioribus nonnulli, afferentes prohibita
pio à lin. 9. & esse iure naturali: quia rationes quas supra adduxi-
verf. An so- mus non esse licitam militiam Clericis procedunt ex
lo. propria conditione status, atque ad eò ex ipsa natura
rei. Deinde D. Paulus 2. ad Timoth. 2. dixit. *Nemo mi-
litans Deo implicat se negotiis secularibus.* Ex quibus
verbis merito Gregor. Nazian. orat. 2. de pace, alleruit
arma prohibita esse Clericis, quod idem etiam docuit
Bernard. lib. 4. de consideratione ad Eugenium Papam,
explanans illa verba D. Matthaei c. 26. *Mitte gladium
uum in vaginam.*

3. Verum his non obstantibus, licet negari non pos-
sit militiam suapte natura indecentem esse Clericis,
qui altari & Deo ministrant; & aliquale impedimen-
tū, quominus munus suū perfectius obedire possint,
& hoc ostendunt rationes & auctoritates adductae.
Tamen dicendum est, quod non ita vrgent sola natura
rei, & conditione muneris clericalis pensata, vt obliga-
tionem & necessitatem inducere videantur secluso
iure positivo.

4. Igitur ex vi solius legis naturalis, & diuinæ
conuenientius est, & rationi magis consentaneum vt
Clerici militiae non assistant: non tamen est omnino
prohibitum, & peccatum; aliter in hoc dispensatio
Pontificis non valeret: nam talis dispensatio aduersa-
retur legi naturali.

Sup. hoc in §. 5. Dicendum est ergo solo iure positivo & Eccle-
siastico militiam Clericis interdictam esse, vt constat
vt Ref. ex cap. Clericum, cap. de his Clericis, cap. eos qui 20. q.
nor. præteri- 3. cap. Clerici, cap. quicumque Clericus, c. quicumque ex
ta, in prin- Clericis, c. ex multa, de voto, & aliis iuribus. Quam qui-
cipio. dem prohibitionem grauem esse, & ad culpam mortale-
Sup. hoc in §. 5. not. præ- rem obligare satis indicant grauissimæ poenae Clericis
ritz ad me- pugnantibus impositae: priuantur namque vsu suorum
dium. Ordinum, recluduntur in Monasterio, & si in bello
moriuntur, pro illis non offertur sacrificium & oblatio,
vt constat ex allatis iuribus.

5. Vbi tamen graues causae id exigunt, & quoties
Clericis licet, non peccant, si tunc exercitus ducant
Episcopi.

RESOL. LV.

*Quod abusus Episcoporum procedendi ad bella in Gal-
lia ortum habuerit, ex Cardinali Baronio probatur.*
Ex p. 10. tr. 2. Ref. 4.

§. 1. Non desinam tamen hic adnotare ex Cardi-
nali Baronio, monstruosam hanc omni-
ordinis inuersionem, vt Episcopi ad bella procederent

primum vitam esse, circa annum Domini DLXXV.
in personis Sagittarij, & Samsonis Episcoporum. Quae
res (vt obseruat Laurentius Laudemeter de veteri
Clerico lib. 2. cap. 25. & ab omnibus notatur) adeo
laicis indigna vita est, vt tempore Caroli magni in
Concilio Vormatiensi, Populus supplicaret, vt inter
Episcopos ad bella procedere; sed decerni, vt in Ec-
clesiis suis residerent, & per sacrificia, orationes,
elemosynas, Deum pugnaturis propitium redderent;
permissi verò paucos tantummodò Sacerdotes ire ad
bella, eosque doctrina, & pietate probatos, ad benedi-
ctionem dandam & reconciliandam periclitantibus
impetendam.

3. Memoria etiam dignum est, quod de Episcopo
Beluacensi refert idem Baronus anno 1566. In
in praelio quod Anglis contra Francos erat, captus
gavit Caesertinum III. Papam, vt apud Angliam
pro sua liberatione intercederet. Sed Rex, milita-
ria Lorica Episcopali ad Papam: vide, inquit, si
unica filij tui est, an non eui Papam non est filius meus,
aut Ecclesiae. Ad Regis igitur voluntem dimittatur,
quia potius Martis, quam Christi miles iudicatur.

3. Non obliuioni tradendum est id, quod habetur
in cap. Reprehensibile 23. quæst. 8. cum enim Ni-
colaus Pontifex vocaret ad Concilium aliquos
Episcopos Galliae remeuntē obedire, quia erant
in exercitu, pugnantes contra Piratas: idem
Pontifex ad Carolum Regem scribens, sic asseruit
Reprehensibile valde constat esse, quod subintelligi
dicendo, maiorem partem omnium Episcoporum,
die, noctuque cum aliis fidelibus tuis contra piratas
maritimos inuigilare: ob idve Episcopi impediunt
venire; eum militum Christi sit, Christo secutus militem
verò seculi, seculose secundum quod scriptum est
Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.
Quod, si seculi milites seculari militiae student: quid
ad Episcopos, & milites Christi, nisi vt vacent
orationibus: Hac Pontifex. Qui si merito tambe-
rè exarsit in Episcopos bellantes ad mandatum proprii
Regis contra piratas; quid quæso facerent non contra
piratas, sed contra Christianos in exercitu militantes.
Rectè itaque Zacharias Pontifex, vt inuenies apud
Henningum Arniseum, (vtinam pius esset Auctor) in
Commentatione Politica, de subiectione Clericorum
cap. 1. n. 5. etiam acriter reprehendit quosdam Episco-
pos Gallicanos, qui ad praelia proficisci conue-
rant.

4. Et pro confirmatione supradictorum, non grauior
hic per extensum apponere verba eruditissimi
Scriptoris Galli, & Professoris Sotbonici, Ioannis Fr-
lesaci, in Comment. de sacrilegio Laico, fol. mibi 264.
sic asserentis: Sub Pipino tum Duce Francorum, &
Childerico Rege, ex Concilio Sueffionensi distul-
mus, tum temporis Abbates arma tractasse, & in Ca-
stris militaria obisse munia, prauo, & pernicioso
dem exemplo, sed quale & Episcopi, & Abbates imi-
tati sunt Ludouico Pio imperante, summo animo-
rum, quæ illis erant commissa, dispendio; & fore-
san liberius viuendi licentia magis, quam Regis in illa
ad castra sequenda illos inuitabat. Ludouicus ipse, qui
nefacia, & impia Filiorum, & Episcoporum con-
iuratione Imperium abdicare coactus fuerat, fore-
tassus & in castris coniuratorum, Episcopos & Abba-
tes ordines duxisset. Illud autem proposuit lib. 7. Cap-
tularium cap. 103. dum sic loquitur de Sacerdotibus
ipsis: *Reliqui qui ad Ecclesias suas remanserunt, suos ho-
mines bene armatos nobiscum, aut cum quibus iustitiam
dirigant.* Non est quod quis Sacerdotes simpliciter
intelligat; Abbates & Episcopos significare intelli-

hi plusquam verissimum. Qui enim Sacerdotes, aut vnde milites habere, etque in Castris stipendia soluerent? Non equidem sunt ista Sacerdotum, qui in imis sunt subellii, sed Antistitum, sed Episcoporum, & Abbatum. Et firmat nostram sententiam eamque allatum ex Synodo Sueffionensi memorata; & acius demonstrabimus in Carolo Caluo. Nollem ego istud tacitus praeterire, quod dixit initio huius capituli Pius Imperator secunda vice, propter ampliore obseruantiam Apostolica Autoritate, & multorum Sanctorum Episcoporum admonitione instructi, Sanctorumque Canonum Regulis edocti, consulti videlicet omnium Nobilium nostrorum, nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, volumus, vt nullus Sacerdos in hostem pergat. Duo adnoto: vnum, videri Ludouicum Pium antea illud prohibuisse, nisi quis malit, hoc referri ad caput Sueffionensis Synodi, de quo diximus. Alterum, Imperatorem huiusmodi corruptelam dissimulasse, & aliquando Episcopos, atque Abbates in suis vidisse Castris. Quod quam exitiosum fuerit, tandem suo didicit malo: cum in conspiratione Filiorum, nullos vel atrociores, vel pertinaciores, quam Episcopos ipsos, fenserit hostes. Hucusque Filefacus.

5. Et tandem notandum est hic etiam id, quod narrat Robertus Guaguinus in vita Ludouici XI. Francorum Regis, & Iacobus Bonaudus in Postillis ad Ioannem de Terra Rubea, contra Rebelles tract. 5. art. 5. post conclus. 18. cum enim Bessica Episcopus Ebroicensis missus esset ad Regem, vt exercitum recognosceret Chabanus Domini Martini Comes, indignatus Sacerdotem ad militare negotium deputari, fallet Episcopum cauillatus est, sic asserens ad Regem Ludouicum: Tu Rex Bellum Episcopum milites vrbano recensere mittis, te oro, mihi indulge, Ebroicas proficisci, vnde Bellua praesul est, ibi ego de Sacerdotibus sacrandis scrutinium faciam, tam enim haec mihi cura, quam Episcopo recognitio militum conuenit. Ita Comes ille Francus, factum Episcopi carpens.

RESOL. LVI.

Defenduntur aliqui Episcopi Hispani, qui ad bellum perrexerunt contra Cardinalem Baronium.

Et quatuor apponuntur casus, in quibus ipsum ius naturale dicitur, quod Clerici pugnare possunt absque Pontificis licentia. Ex part. 10. tract. 2. Ref. 5.

§. 1. **A**bstineam tamen hic impugnat aliquos Hispaniae Episcopos etiam in exercitu militantes; quicquid aliter sentiat (parcat mihi tantus vir) Cardinalis Baronius sub anno 1010. Nam non reprehensione digni; sed magnis decorandi sunt laudibus, cum pugnando mortui sint pro fidei defensione, & Satacenorum extirpatione; vt optimè contra Baronium firmat Antonius Yepes, in la Historia de San Benito, tom. 5. cent. 6. año Domini 1010. & D. Benedicti, an. 530. Et idem Castillus Soto maior hos Antistites laudando tom. 7. de Tertius, cap. 9. numer. 48. dixit: [Entonces muchas vezes los Prelados mismos, y personas Ecclesiasticas de mucha consideracion iban à su costa à estas guerras contra los Moros, y los infieles.] Vnde legitur, in pugna illa celebri contra Mauros ad Nabas Tolosa, & victoria obtenta ab Alphonso IX. quam Ecclesia celebrat 16. Iulij, sub nomine Triumphus sanctae Crucis tanquam miraculosam, Ruz Tom. VII.

dericum Toletanum Archiepiscopum, & eius Signiferum, Dominicum Palchatum ibi aduulso, cum focis, ac famulis eiusdem habitus; & professione, vt tam insignes viros decebat: eosque in actuali, conflictu legitime per totum exercitum discursisse tum milites Christianos ad pugnam cohortando, tum propriis manibus pugnando. Quod factum laudat, & defendit Araujo vir doctissimus ex inelyto ordine Dominicanum 2. 1. D. Thoma 9. 40. art. 2. numer. 7. Vnde hic obiter cum Laymano. lib. 2. tract. 3. cap. 12. num. 19. Reginaldo rom. 2. lib. 31. cap. 8. numer. 91. Bassao in Florib. Theolog. mor. verbo bellum numer. 6. & aliis, aliquos casus apponam, quos ipsum ius naturale dicitur, in quibus Clerici pugnare possunt absque Pontificis licentia. Primum, si id necessarium sit ad defensionem propriae vitae. Secundò, si id necessarium sit ad defensionem proximi innocenti praesertim, si Reipub. valde utilis, aut necessarius sit. Tertio, si necessarium sit ad defensionem Patriae, aut ciuitatis contra iniustos inuadentes. Quarto, si necessarium sit ad consecutionem iustae victoriae, ex qua salus Ecclesiae, vel Reip. Christianae multum pender.

2. Ita Doctores communiter: vnde non deseram hic apponere verba Emanuels Rodriguez in Summa tom. 1. cap. 207. numer. 14. vbi sic ait: E siendo la Republica en vna extrema, o grandissima necesidad licito es al Clerigo pelear en guerra defensiva, aun sin licentia del Sumo Pontifice: y assi pueden los Clerigos licitamente pelear contra enemigos que tienen cercada vna ciudad, haviendo probabilidad que peleando ellos no se tomara, como lo tiene Gayetano, tanto que estan en este caso obligados à ello, como lo prouena Barez, empero no es licito pelear en la guerra ofensiva, hablando regularmente, solo para efecto de alcanzar victoria. Verdad es que si su ayuda es precisamente necesaria para la alcanzar, y no se alcanzando pelearà la salud de muchos, y la honra, y fama del Principe, el qual quedando vencido pierde su honor, podran en este caso pelear con la licentia presump. Ita ille.

RESOL. LVII.

Contra Gratianum probatur posse Pontificem ex iusta tamen causa praebere licentiam, vt Clerici, Episcopi, & Cardinales praesint Exercitibus; sine qua, quando, & quo pacto irregularitatem incurrant, demonstratur.

Et an in hoc precepto possit solus Summus Pontifex dispensare, ex eo quod non sit diuinum, sed humanum?

Et an si Pontifex absque rationabili causa dispensaret, licet factum teneret, non tamen recte faceret, sed peccaret?

Sed adhuc superest difficultas, an si supradicti Clerici, Episcopi, & Cardinales praesint Exercitibus, non solum peccarent mortaliter, sed incurrerent irregularitatem, etiam si aliquem propria manu occiderent: nam Doctores communiter asserunt praebendo pecuniam, consilium, opem, &c. in bello iniusto omnes effici irregulares?

Et an iura noluerint pugnantes in bello iniusto esse irregulares, nisi propria manu occiderent? Ex part. 10. tr. 2. Ref. 6.

N n §. 1. Prater

Sup. hoc supra in Ref. 5. §. vlt. paulo post initium, & infra in Ref. 60.